

contra eum afferri solent. Postremo rem omnem concludit his verbis *n. 6.*: *Hæc sunt præcipua rationum momenta, quæ in utramque partem adducuntur, neque Apostolica Sedes priori opinioni, etsi minus congruere videatur Sixtinæ constitutioni, ullam hactenus censuram inussit, à qua proinde etiam infligenda debet Episcopus abstinere; ad usum vero quod attinet, tuto poterit contractum trinum, quem etiam ejusdem patroni periculosum fientur, pro viribus impedire, atque ab eo incuendo suos subditos dehortari.*

(2) Quid vero si evidenter constet, debitorem invitum, ac necessitate coactum cum iis pactionibus pecuniam accipere debuisse, quoniam sine iis alter nullo modo pecuniam credidisset? Tunc contractum usuræ labe infectum esse, tradit Carolus Gagliardus *Inst. Canonic. l. 4. tit. 17. §. 112.*

§. XXXVI. Reliquæ sunt pœnæ in eos, qui usuras exercent, Ecclesiæ legibus constitutæ. Ergo criminis usurarum rei, quos nimirum in eo cœno jacere manifesto constat, infames fiunt (1); quæ tamen infamia ex usu, & canonica æquitate tollitur, si respiscant; & irregulares propter contractam infamiam (2), & intestabiles (3), ita ut eorum, si quæ scripta reliquerunt, testamenta non valeant. Moniti ut redeant ad bonam mentem, si pervicaces fuerint, clerici ab ecclesiastico officio, & beneficio deponuntur, laici excommunicantur (4), ac male parta restituere detrectantibus absolutio sacramentalis, Eucharistia, & ecclesiastica sepultura denegatur (5), & clericus, qui hos homines sepelivit, statim in excommunicationem indicit (6). Sunt & aliæ populorum moribus, ac legibus inductæ pœnæ, & judex suo arbitrio aut lenioribus utitur, aut asperioribus, uti rerum ratio postulare videtur.

(1) *Can. 2. §. Porro Caus. 3. qu. 7., C. 11. de Excess. Prælat., l. 20. Cod. Ex quib. caus. infam. irrog.*

(2) *Can. 2. dist. 33., Can. 8. dist. 46., Can. 4. dist. 47.*

(3) *Can. de Usur.*

(4) *C. 7. eod.*

(5) *C. 3. de Usur., c. 2. ed. in 6.*

(6) *Clement. 1. de Sepultur.*

§. XXXVII. Constat autem manifesto, aliquem esse hujus criminis reum vel ex facti evidentia, quia palam im-

probum fœnus exercet, vel ex propria confessione in jure emissa, vel ex idoneis, ac fide dignis testibus, vel ex violentis indiciis, librisve rationum, quos reus edere cogitur, ut vel crimen appareat, vel ejus suspicio removeatur (1).

(1) *C. 15. de Usur., Clem. unic. §. Ceterum eod., l. 5. & 6. Cod. de Probat.*

TITULUS XVII.

De pœnis, & censuris ecclesiasticis.

I. Ecclesia jus habet infligendi pœnas.	III. Pœnæ corporales ab Ecclesia inflictæ.
II. Distinctio pœnarum, & censurarum.	IV. Pœnæ spirituales.
	V. Depositio, & degradatio.

§. I.

Eccliam habere jus infligendarum pœnarum, & eam semper, quoties opus fuit, jus ipsum exercuisse, superiori loco demonstratum est. Sane hominum societas est Ecclesia, & regimen habet à Christo institutum. Ergo jus cogendi homines, qui hac societate continentur, habeat necesse est, cum nullum sine eo jure sit verum, & perfectum regimen; & vero Christus jus ipsum in eam contulit nominatim, dum ei claves dedit, quibus solveret, & ligaret, atque in sontes animadverteret (1).

(1) *Matthæus XVIII. 15. seq.* Quare divinæ institutioni adversantur Pfaffius, Bohemerus, & ceteri Protestantes, qui nullam à Christo jurisdictionem, & nullum sacrum imperium Ecclesiam habuisse contendunt & pœnas ecclesiasticas initio non veras pœnas fuisse existimant, sed potius ex pacto, & conventu pendentes, quoniam Christiani in societatem convenientes sese pactis adstringebant ad illius leges observandas, atque ad eos, qui his legibus non parerent, jure fraternitatis, & officio privandos.

§. II. Ecclesiasticarum pœnarum omnium est finis unus, curare videlicet, ut reus criminis emendetur, & ceteri

exemplo poenae in officio contineantur. Sed non una est earumdem poenarum ratio; sicuti non unum forum, neque una Ecclesiae potestas est. Ei nimirum duplex est forum internum, atque externum, & duplex item potestas, altera, quam ipsa habet communem cum omni vera, ac perfecta republica, & altera spiritualis, quae ejus tantum est propria, quoniam ei uni à Christo data est. Itaque jure veræ, perfectæque, reipublicæ poenas, quæ corpus, & jure spiritualis potestatis poenas irrogat, quæ animum affligunt. Quæ ad corpus pertinent, proprio nomine dicuntur poenæ, quæ animum attingunt, censuræ appellantur (1).

(1) Inter ecclesiasticas poenas, atque censuras nullum initio discrimen fuisse, cunctasque Ecclesiae poenas fuisse tantum spirituales, quæ animum solum affligebant, non corpus castigabant, præter ceteros, putant Van-Espenius *Jus Eccles. univers. par. 3. c. 1. n. 2. & seq.*, Petrus de Marca *de Collect. canon. c. 8. n. 6.*, Cavallarius *Inst. Jur. Can. par. 3. c. 34. §. 2. seq.*, Selvagius *Antiquit. eccles. l. 4. c. 1. §. 2. seq.* Eadem est sententia Joannis Morini, & ceterorum, qui Ecclesiam tantum internum, non item externum forum habuisse contendunt. Nam si tantum interni fori potestatem Ecclesiae concedimus, consequens est, ut ea jus tantum habeat infligendarum poenarum, quæ animum affligunt, nullam vero in repugnantes externam vim adhibere possit. Sed satis est demonstratum *l. 3. tit. 1. §. 7. & seq. p. 9. & seq.*, Ecclesiam semper habuisse non internum modo, sed etiam externum forum, itemque habuisse potestatem, qua invitos, & repugnantes ad parendum cogeret; idque etiam præstiti *l. 4. tit. 1. §. 2. not. 3. p. 5. & seq.*, ubi præterea dedit Joannis XXII. constitutionem editam adversus Marsiliu Patavinum. Ex quo efficitur, ut ei semper jus fuerit irrogandi poenas, quæ animum, & quæ corpus attingerent. Nam ista sic recipiuntur, ut si Ecclesia tantum internum forum habuit, solum animis imperaverit, si utrumque habuit internum, externumque forum, tum in animum, tum in corpus poenas constituere, & vim, quam *coactivam* dicimus, adhibere potuerit. Sane temporales, & corpus afficientes poenæ sunt multa pecuniaria, flagella, carcer, exilium, ceteræ generis ejusdem. Atqui has poenas semper ab Ecclesia inflictas fuisse, inter omnes constat, idque à me demonstratum est *l. 4. tit. 1. §. 10. p. 20. & seq.* Ac magnum semper Ecclesia discrimen constituit inter corporales, & spirituales poenas, quas illis graviores habuit. Synodus Agathensis *Can. 41. Concil. t. 5. col. 550. Collect. Labbæi: quem (clericum) inquit, ebrium fuisse constitit, ut ordo patitur, aut triginta dierum spatio à communione statuimus submovendum, aut corporali subdendum supplicio.* Ex hoc Agathensis concilii canone manifestum est, Ecclesiam inculpatis clericum utramque constituisse poe-

nam, & spiritualement, qualis est ejectio à communione per triginta dies, & temporalem, cujusmodi est *corporale supplicium*; & vero utramque hanc poenam non in interno, sed in externo foro irrogasse. Nam ea plectitur clericum, cujus crimen non in foro poenitentiae soli sacerdoti notum esset, sed imo quod omnibus esset exploratum, clericum nimirum, quem *ebrium fuisse constitit*. Eadem est sententia Concilii Venetici *Can. 6. t. 5. col. 8.*, & eadem similiter Concilii Matisconensis *l. Can. 5. t. 6. col. 659.*, à quo etiam numerantur ictus, quos clericus criminis accipere debet. Synodus quoque Epaonensis *Can. 15. t. 5. col. 713.*, utramque poenam discriminat, & spiritualement, qua majorem clericum plecti jubet, & temporalem, quam in minorem clericum constituit. *Si Superioris loci clericus, inquit, heretici cujuscumque clerici concilio interfuerit, anni spatio pacem ecclesiae non habebit. Quod minores clerici si præsumpserint, vapulabunt.* Par est ratio Concilii Turonensis II., à quo *Can. 19. t. 6. col. 540.* fustigationis poena plectitur negligentia minoris clerici, Presbyteri autem negligentia privatione communionis per dies triginta. Quo in loco animadvertendum est, hanc poenam imponi non propter peccatum, quod esset ad forum poenitentiae deferendum, sed propter patentem cunctis negligentiam clericum, qui sprete synodi lege *septimanam facere distulerat* cum alio clerico, quem eadem Synodus vitæ Archipresbyteri testem esse voluerat. Sic quoque Concilium Narbonense an. 589. *Can. 1. t. 6. col. 726.* clericum, qui purpureis uteretur vestibus, *velut transgressorem legis coercendum* statuit, unde intelligitur, quæ vis esset legis ecclesiasticæ, cujus *transgressores poenis coercendi* erant. Idemque Concilium *Can. 13. col. 708.* statuit, Subdiaconos desides verbis corripiendos, aut stipendio privandos, reliquos vero clericos flagris coercendos. Quin etiam Abbates propter jus, & potestatem, quam habebant in subditos suos, hoc est monachos, in eos tum spiritualibus, tum temporalibus animadvertentibus poenis, neque illis utebantur, nisi flagitium asperiori poena coercendum videretur. Hinc Socrates *Histor. l. 4. c. 23. p. 238. ed. Cantabrig. 1720.* de Arsenio Abbate Ægyptio narrat, eum grandiores ætate monachos, non item juniores propter crimen à communione separasse; quoniam agebat, hos propter excommunicationem contumaces fieri, illos autem ejus metu, & dolore facile respicere. Idem quoque sancitum est in regula Isidori Hispalensis *c. 17.* apud Holstenium *Cod. Regul. t. 1. p. 195. ed. Augusta Vindelic. 1759.* ubi habentur hæc: *in minori ætate constituti non sunt coercendi sententia excommunicationis, sed pro quantitate negligentiae congruis emendandi sunt plagis.* Eadem occurrunt in regula Macarii *c. 15.* apud eundem Holstenium, in regula Benedicti *c. 70. ib. p. 135.*, in regula Aureliani *C. 41. ib. p. 151.*, eodemque referenda sunt ea, quæ de disciplina maxima Ecclesiae in monte Nitivæ tradit Palladius *Histor. Lausiac. c. 6. p. 908. in Biblioth. PP. Græco-Lat. to. 2. ed. Ducæi Paris. 1624.* His quidem poenis, quæ corpus cruciabant, hoc sibi Abbates propositum habebant, ut monachi criminosi emendarentur. Sed hic idem finis est om-

nium ecclesiasticarum poenarum, quæ sontis emendationem, ceterorumque exemplum respiciunt. Interim ex eo constat, antiquis Ecclesiæ Patribus ita certum, & exploratum fuisse ecclesiasticos Prælatos jus habere infligendi poenas spirituales, & corporales, ut etiam Abbates Regulares utrasque constituerint propter potestatem, quam habebant in monachos, quibus præsidebant. Falsus igitur est Van-Espenius, qui Ecclesiam tantum spirituales poenas irrogasse, easque meras fuisse censuras, quæ animum affligebant, quique ante evulgatam, ut ipse inquit *par. 3. tit. 11. n. 2.*, & receptam Isidorianam collectionem Ecclesiam nec poenis pecuniariis, nec corporis afflictivis in vindictam criminum, aut adversus suorum decretorum violatores usam fuisse contendit. Quid? An pecuniariæ poenæ numero habenda non est ea, quam Marcioni Eleutherium Pontificem altero Ecclesiæ sæculo infixisse scribit Tertullianus *l. de Præscrip. hæreticor. c. 30. p. 212. ed. Ven. 1744.* An exilii loco habendum non est ejicit ex Ecclesia, ac relegari? Tertullianus *ib.* De Cerdone confer Irenæum *l. 3. Contr. hæres. c. 4. n. 3. opp. t. 1. p. 178. & 179. ed. Ven. 1734.* De Pactione Schismaticorum vide S. Cyprianum *Ep. 59. ad Cornelium p. 259. ed. Amstæledami 1700. & p. 260. seq.* Age vero dejici de gradu, temporariæ poenæ loco habendum non est? At eo sunt jure usi Episcopi III. sæculo, qua de re consuli poterit Cyprianus *Ep. 67. ad Pbes Legionis, Asturic. &c. p. 289.*, & *Ep. 68. ad Stephanum Papam p. 292. seq.* An non poenæ corporis afflictivæ erant fustigationes, carcer, exilium, similes, quibus omnibus Ecclesia usa est, eodem ante quam Isidorianæ Decretales in manus hominum pervenirent? Eodem cum Van-Espenio ponendi sunt loco Cavallarius, & ceteri, qui cum eo sentiunt. Ex his autem, quæ supra dixi, manifestum est etiam, quam immerito à quibusdam reprehendatur Innocentius III., quasi ipse rem novam invenerit *in cap. 20. de Verb. signific.*, cum respondit, censuras esse tantum tres excommunicationem, suspensionem, & interdictum. Non enim ipse primus censuras à poenis distinxit, quæ quidem distinctio ab antiquissimis usque temporibus semper in Ecclesia agnita, atque probata fuerat; sed tres illas numeravit censurarum species, seu poenas, quæ proprio nomine censuræ appellantur.

§. III. Corporales poenæ, quas ab antiquissimis usque temporibus Ecclesiam adhibuisse constat, præcipuæ sunt ictus fustium, aut flagellorum, detrusio in monasterium, aut in carcerem (1), exilium (2), mulcta pecuniaria (3). Ac de isto quidem postremo genere poenæ cavendum est diligenter, ut omnis procul absit turpis quæstus, & avaritiæ suspicio, cum rei criminum pecuniariæ poenæ subjiciuntur (4). Itaque huic quidem poenæ locus esse non debet, cum ratio, ac natura criminis spirituales postulat (5);

& cum ipsa infligitur poena pecuniaria, non in Episcopi, aut alius ecclesiastici judicis commodum, atque utilitatem convertenda, sed piis locis adscribenda est (6).

(1) Consule quæ dicta sunt *l. 3. tit. 1. §. 21. not. 1. & l. 4. tit. 1. §. 10. not. 4.* Apud Sozomenum *Histor. eccles. l. 2. c. 5. p. 72. ed. Taurini 1747.* memorantur vincula, quibus S. Athanasius Ischyronem Presbyterum detinuisse ferebatur, Siricius *P. Ep. 1. c. 6.* apud Constantium *col. 629.* monachos, & moniales, à quibus crimen in castitatem admissum fuerit, *in ergastulis* includi jubet, & Concilium Toletanum II. *c. 6.* apud Labbæum *t. 7. col. 566.* perpetuo etiam damnationis ergastulo retineri vult Presbyterum, qui causam sanguinis agitaverit.

(2) *Potestatem habetis*, inquit Carosus Monachus *act. 4. Concil. Chalcedonen. apud Labbæum t. 4. col. 1422.*, *Episcopi estis: vultis in exilium mittere, vultis damnare? Quidquid vultis suscipio à vobis.* Vide *l. 4. tit. 1. §. 10. not. 1.*

(3) In Comitibus Tridentinis cum Regis Catholici Oratores quererentur, sicuti ex actis Concilii in arce S. Angeli servatis constare testatur Fagnanus *in C. Licet de poenis n. ult.*, quod Episcopi nimia facilitate in laicos censuras ferrent, huic rei consultum est à Concilii Patribus, dicta lege, ut judices ecclesiastici ad continendos in officio subditos primum alias poenas experirentur, antequam censuras infligerent. Nam *Sess. 25. c. 3. de Reform.* sancitum est, ut iidem judices, *quandocunque executio realis, vel personalis in qualibet parte judicii propria auctoritate ab ipsis fieri poterit, abstineant se à censuris, seu interdicto; sed liceat eis contra quoscunque etiam laicos per multas pecuniarias . . . seu per captionem pignorum, personarumque distractionem per suos proprios, aut alienos executores faciendam, sive etiam per privationem beneficiorum, aliaque juris remedia procedere, & causas definire. Quod si executio realis, vel personalis adversus reos hac ratione fieri non poterit, sitque erga judicem contumacia, tunc eos etiam anathematis mucrone arbitrio suo, præter alias poenas, ferire poterit.* Ex quo manifestum est, Tridentinam Synodum agnovisse, & confirmasse potestatem, quam habent Judices ecclesiastici, corporales poenas infligendi.

(4) *Cap. 13. de Offic. ordin. cap. 3. de Poenis.*

(5) Confer Glossam *in c. 3. de Poenis*, ibique etiam Fagnanum *n. 3.*, & Covarraviam *Var. resol. l. 2. c. 9. n. 9.*

(6) Concilium Tridentinum *Sess. 23. c. 1.*, & *Sess. 25. c. 3. de Reform.*

§. IV. Gravioribus sunt poenæ spirituales, quæ proprie censuræ dicuntur, & quarum triplex est genus, excommunicatio, suspensio, interdictum. Omnibus his poenis Eccle-

